

Al'onkin O. Pravo pidpryjemstva na profesijnu pravnychu dopomogu i sudove predstavnytvo. *Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo*. 2022. № 1. S. 97-106. Serija. Jurydychni nauky. [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2022\(120\)09](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2022(120)09)

УДК 342.7:347.965.43

АЛЬОНКІН Олексій,

к. ю. н., доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу
Державного торговельно-економічного університету

вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ORCID: 0000-0002-7867-350X

o.alenkin@knute.edu.ua

DOI: 10.31617/zt.knute.2022(120)09

ALONKIN Oleksii,

PhD (Law), Associate Professor
of Department of Legal Support of Business
Activity

State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine

ORCID: 0000-0002-7867-350X

o.alenkin@knute.edu.ua

ПРАВО ПІДПРИЄМСТВА НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ І СУДОВЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

Вступ. Право підприємства на професійну правничу допомогу та процедуру здійснення його представництва в суді є одним з фундаментальних прав реалізації підприємницької діяльності.

Проблема. Глобальні проблеми сучасності як природного, так і техногенного характеру, та пов'язані з ними політичні й економічні трансформації вимагають систематичного перегляду та постійної актуалізації забезпечення права особи загалом і підприємства зокрема на професійну правничу допомогу та процедуру здійснення його представництва в суді.

Метою статті є теоретико-прикладне осмислення змісту поняття «право підприємства на професійну правничу допомогу і процедуру здійснення його представництва в суді» і стану та перспектив його нормативно-правового забезпечення в Україні.

Методи. Під час дослідження застосовано такі методи: діалектичний, герменевтичний, системний, аналізу та синтезу, індукції й дедукції, формально-юридичний тощо.

Результати. Визначено, що чинне законодавство України не повною мірою відповідає сучасній теорії конституційного права та Конституції України щодо права підприємства на професійну правничу допомогу та процедуру здійснення його представництва в суді. Проведено частковий аналіз відповідних нормативних актів і виявлено певні неузгодженості.

Висновки. Зміст права особи, а також підприємства, на професійну правничу допомогу та процедуру здійснення його представництва в суді потребує певного корегування на рівні Конституції, а також цілої низки законодавчих

THE COMPANY RIGHT TO PROFESSIONAL LEGAL ASSISTANCE AND JUDICIAL REPRESENTATION

Introduction. The company's right to professional legal assistance and the procedure for its representation in court is one of the fundamental rights to conduct business.

Problem. The global problems of today, both natural and man-made, and related political and economic transformations require systematic review and constant updating of the right of individuals in general and businesses in particular to professional legal assistance and representation in court.

The aim of the article is a theoretical and applied understanding of the content of the concept of "the right of the enterprise to professional legal assistance and the procedure for its representation in court" and the state and prospects of its legal support in Ukraine.

Methods. The following methods were used during the research: dialectical, hermeneutic, systemic, analysis and synthesis, induction and deduction, formal-legal, etc.

Results. It is determined that the current legislation of Ukraine does not fully comply with the modern theory of constitutional law and the Constitution of Ukraine on the right of the enterprise to professional legal assistance and the procedure for its representation in court. A partial analysis of the relevant Ukrainian legislation was conducted and some inconsistencies were identified.

Conclusions. The content of the right of a person, including enterprises, to professional legal assistance and the procedure for his representation in court requires some adjustment both at the level of the Constitution and a number of legislative acts of Ukraine. Today in Ukraine there is a certain need

актів України. На сьогодні в Україні є певна потреба в ухваленні Закону України про юридичну службу, зокрема й на підприємстві.

Ключові слова: професійна правнича допомога, адвокатура, юридична служба на підприємстві, представництво особи в суді, самопредставництво.

the adoption of the Law of Ukraine on Legal Service, including at the enterprise.

Keywords: professional legal assistance, advocacy, legal service at the enterprise, representation of a person in court, self-representation.

JEL Classification: K39, K41

Конфлікт інтересів: Автор заявляє, що він не має фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не має відносин з державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автор працює в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів і редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Вступ. Право підприємства на професійну правничу допомогу та процедуру здійснення його представництва в суді є одним з фундаментальних прав реалізації підприємницької діяльності, провідним чинником забезпечення його прав і законних інтересів, без належного юридичного закріплення якого неможливий успішний розвиток як окремо взятого суб'єкта господарювання у сфері суспільного виробництва, так і економіки держави загалом. Стан нормативно-правового регулювання права підприємства на професійну правничу допомогу та процедуру здійснення його представництва в суді є яскравим показником рівня розвитку підприємницької активності політично організованого суспільства загалом.

Проблема. Разом з тим, глобальні проблеми як природного, так і техногенного характеру та пов'язані з ними політичні й економічні трансформації, що відбуваються у сучасному світі, вимагають систематичного перегляду та постійної актуалізації механізмів забезпечення права особи загалом і підприємства зокрема на професійну правничу допомогу й процедуру здійснення його представництва в суді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичним і теоретико-прикладним обґрунтуванням окремих аспектів права особи на професійну правничу допомогу та процедуру здійснення його представництва в суді займається багато вчених і практиків. Так, окрему думку щодо висновку Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку стосовно відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) від 31.10.2019 р. висловив суддя Конституційного Суду України М. Мельник [1]. Він наголосив на тому, що професійна правнича допомога не є виключно прерогативою адвоката. Вона відбувається тоді, коли її надає й інша особа – професійний правник. Своєю чергою О. Шандула [2] проводив порівняння термінів «професійна правнича допомога» й «правова допомога» і вносив пропозиції щодо удосконалення законодавчої регламентації відповідної адвокатської діяльності. Автор Л. Слива [3]

розглядав це питання через зміст консультування та його місця в адвокатській діяльності. І. Бутирська [4] досліджувала актуальні питання реалізації права суб'єктів господарювання на професійну правничу допомогу запропонувала покращити стан їх правового забезпечення. А. Мельниченко [5] проводив поточний аналіз стану правового забезпечення здійснення представництва іншої особи в суді виключно адвокатом і висловлював бачення подальших перспектив розвитку цієї ситуації в правовому полі України.

Варто зазначити, що відповідні дослідження цих та інших науковців і практиків присвячені висвітленню окремих питань теоретичного обґрунтування та правового забезпечення права особи на професійну правничу допомогу та процедуру здійснення його представництва в суді, але поточні реалії дійсності, що нас оточує, актуалізують потребу їхнього органічного доповнення.

Метою статті є теоретико-прикладне осмислення змісту поняття «право підприємства на професійну правничу допомогу та процедуру здійснення його представництва в суді» і стану й перспектив його нормативно-правового забезпечення в Україні.

Методи. Методологічною основою представленої статті є низка філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових принципів й методів, що дають змогу всебічно розглянути наукову проблему. Під час дослідження застосовано такі методи: діалектичний, герменевтичний, системний, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, формально-юридичний тощо.

Результати дослідження. Загальне розуміння професійної правничої допомоги сформульовано й закріплено в Основному Законі України. Відповідно до ст. 59 Конституції України від 28.06.1996 р. «кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав» [6]. До речі, частини 1, 2 і 3 ст. 131² Основного Закону України визначають, що «для надання професійної правової допомоги в Україні діє адвокатура. Незалежність адвокатури гарантується. Засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом» [6]. У цьому сенсі основоположними нормативно-правовими актами, які розкривають, конкретизують і деталізують зміст наведених положень Конституції України від 28.06.1996 р., є Закони України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 р. [7] і «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. [8].

До того ж зазначені нормативно-правові акти використовують інші поняття, ніж ті, що є у зазначених нормах Основного Закону України. Так, п. 3 ст. 1 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 р. подає таке визначення правової допомоги: «надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення

у разі порушення» [7]. А п. 2 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. встановлює, що адвокатська діяльність – це «незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту» [8]. Утім, у зазначених нормативно-правових актах немає чіткого визначення окресленої у Конституції України «професійної правничої допомоги», для надання якої в Україні діє адвокатура. Отже, на сьогодні відповідне поняття не має чіткого правового закріплення, що припускає його різнобічне тлумачення з боку як науковців, так і практиків у сфері юриспруденції.

Водночас *правові послуги*, про які йдеться у визначенні правової допомоги в Законі України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 р., відповідно до п. 4 ст. 1 зазначеного нормативно-правового акта включають «надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; забезпечення захисту особи від обвинувачення; надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації» [7]. До того ж, розкриваючи зміст адвокатської діяльності, про яку йдеться в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р., пункти 5, 9 і 6 ст. 1 зазначеного нормативно-правового акта встановлюють, що «*захист* – вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення»; «*представництво* – вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в цивільному, господарському, адміністративному та конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні»; «*інші види правової допомоги* – види адвокатської діяльності з надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правового супроводу діяльності клієнта, складання заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також на сприяння їх відновленню в

разі порушення» [8]. Подібні тлумачення основ адвокатської діяльності ніяк не сприяють консолідованому формуванню ключового поняття, зміст якого вони мають розкривати – поняття «*професійна правнича допомога*» адвоката. Навпаки, сформульовані та закріплені на законодавчому рівні види адвокатської діяльності розмивають суть цього основоположного поняття.

У світлі цих обставин доречно навести окрему думку судді Конституційного Суду України М. Мельника стосовно висновку Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) від 31.10.2019 р. Ним відзначено, що «поняття «надання професійної правничої допомоги» не тотожне поняттю «представництво особи в суді»... Професійну правничу допомогу надають адвокати, натомість представництво особи в суді може бути здійснено за вибором особи: адвокатом або іншим суб'єктом. Відтак у розумінні ст. 59 Основного Закону України конституційне право на професійну правничу допомогу не вичерпується єдиним можливим засобом його реалізації у вигляді надання такої допомоги лише адвокатом і виключає інших ефективних засобів здійснення цього права, зокрема надання правничої допомоги іншими особами, які мають необхідний рівень юридичних знань і практичних навиків у сфері юриспруденції, – професійними правниками. Таке розуміння суттєво підвищує конституційні гарантії захисту прав людини» [1]. І в нашому випадку повною мірою поширюється на правову роботу юридичної служби на підприємстві.

Під *юридичною службою на підприємстві* варто розуміти функціонально самостійний структурний підрозділ або конкретну посадову особу апарату управління, що безпосередньо спрямовує, координує й виконує методичне керівництво правовою роботою на підприємстві та здійснює загалом правове забезпечення його господарської діяльності згідно з Конституцією та законами України, підзаконними нормативно-правовими актами та міжнародними договорами України. Проте відповідного закону, який би визначав правовий статус юридичної служби на підприємстві загалом та його повноваження як учасника адміністративних, господарських, цивільних та інших правовідносин на сьогодні в Україні немає.

У своїй Окремій думці суддя Конституційного Суду України М. Мельник також наголошує, що на сьогодні «норму ч. 1 ст. 131² Конституції України, згідно з якою для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура, не можна тлумачити обмежувально, зводячи її зміст до того, що крім адвокатів ніхто інший в Україні не може надавати професійну правничу допомогу. Зазначена конституційна норма встановлює, що адвокатура діє для надання професійної правничої

допомоги, але (у системному зв'язку з положеннями ст. 59 Конституції України) не виключає того, що професійну правничу допомогу можуть надавати, крім адвокатів, інші професійні правники. Не можна заперечити, що представництво іншої особи у суді професійним правником, який не має посвідчення адвоката, є наданням професійної правничої допомоги» [1]. Цей висновок має безпосереднє відношення до змісту тієї правової роботи, яка здійснюється самостійним структурним підрозділом або конкретною посадовою особою апарату управління суб'єкта господарювання у сфері суспільного виробництва. До того ж правова робота юридичної служби на підприємстві – це щоденна діяльність самостійного структурного підрозділу або конкретної посадової особи апарату управління правозастосовного та нормотворчого характеру, яка покликана забезпечити дотримання законності у функціонуванні суб'єктів господарювання, використання правових способів і засобів для зміцнення та поліпшення економічних показників виробництва, зберігання майна та захисту прав і законних інтересів підприємства. У цьому є зміст професійної правничої допомоги.

Завершуючи огляд змісту поняття «професійна правнича допомога», у своїй Окремій думці суддя Конституційного Суду України М. Мельник підсумовує, що «приписи статей 59 та 131² Конституції України не дають підстав визначити зміст професійної правничої допомоги виключно через єдиного суб'єкта її надання, стверджуючи, що надання професійної правничої допомоги має місце лише тоді, коли відповідні юридичні послуги надає адвокат, і що така допомога не надається, коли такі самі послуги надає інша особа – професійний правник, який статусом адвоката не наділений» [1]. Підтримуючи точку зору автора Окремої думки загалом, вважаємо, що правова робота юридичної служби на підприємстві є основою забезпечення належної професійної правничої допомоги суб'єкту господарювання у сфері суспільного виробництва. Проте це не має безпосереднього юридичного закріплення на рівні законодавства України.

До того ж відповідно до частин 4 і 5 ст. 131² Конституції України від 28.06.1996 р. «виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення. Законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб і осіб, що визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена» [6]. У такий спосіб на конституційному рівні закріплено монополію адвокатів на судове представництво фізичних та юридичних осіб.

Водночас згідно з ч. 1 ст. 56 Господарського процесуального кодексу України від 06.11.1991 р., ч. 1 ст. 58 Цивільного процесуального кодексу України від 18.03.2004 р. і ч. 1 ст. 55 Кодексу адміністра-

тивного судочинства України від 06.07.2005 р., сторона, третя особа, а також особа, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, може брати участь в судовому процесі особисто – самопредставництво та/або через представника. Водночас згідно з ч. 3 ст. 56 Господарського процесуального кодексу України від 06.11.1991 р., ч. 3 ст. 58 Цивільного процесуального кодексу України від 18.03.2004 р. та ч. 3 ст. 55 Кодексу адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р., юридична особа незалежно від порядку її створення бере участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) – самопредставництво юридичної особи, або через представника. І нарешті, відповідно до ч. 1 ст. 58 Господарського процесуального кодексу України від 06.11.1991 р., ч. 1 ст. 60 Цивільного процесуального кодексу України від 18.03.2004 р. та ч. 1 ст. 57 Кодексу адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р., «представником у суді може бути адвокат або законний представник» [9–11]. Зважаючи на приписи наведених нормативно-правових актів, можна зазначити, що на сьогодні в Україні разом з проголошеним на конституційному рівні адвокатським представництвом як альтернатива діє самопредставництво, зокрема юридичної особи.

Через те, що підприємство, незалежно від форми власності, може бути юридичною особою, зазначене її самопредставництво не повною мірою відповідає вимогам частин 4 і 5 ст. 131² Конституції України від 28.06.1996 р. Зокрема згідно з ч. 5 ст. 65 Господарського кодексу України від 16.01.2003 р., керівник підприємства без доручення діє від імені підприємства, представляє його інтереси в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, інших організаціях, у відносинах з юридичними та фізичними особами, формує адміністрацію підприємства й вирішує питання його діяльності в межах і порядку, визначених установчими документами [12]. Отже, керівник підприємства виступає його законним представником – законним представником юридичної особи. У зв'язку з цим варто ще раз нагадати зміст зазначеної ч. 3 ст. 56 Господарського процесуального кодексу України від 06.11.1991 р. [9], в якій визначено, що юридична особа (у нашому випадку – підприємство), незалежно від порядку її створення бере участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) або представника. Отже, керівник підприємства, відповідно до локальних актів правового характеру, що діють на підприємстві, має право, наприклад, вводити до складу виконавчого органу підприємства керівника його юридичної служби або призначати юрисконсульта особою, яка буде уповноважена представляти підприємство в суді, або укладати відповідний договір із зовнішнім юридич-

ним радником, яким серед інших може бути й адвокат. Через ці обставини можна говорити про те, що закріплене на конституційному рівні виключно адвокатське представництво на сьогодні у відповідності з наведеними вище нормативно-правовими актами нівельоване.

Водночас позитивним моментом для підприємства в ситуації, яка склалася в Україні з альтернативним підходом щодо представництва його законних інтересів у суді, є те, що воно має право вибору – відстоювати свої інтереси самостійно в порядку самопредставництва або шляхом використання аутсорсингу, зокрема звернувшись до послуг адвокатської контори. Наприклад, юридична служба на підприємстві або його юрисконсульт можуть відповідно до статуту, положення, трудового договору (контракту) тощо самостійно брати участь у справах незначної складності, а адвокатам керівник підприємства на підставі укладеного договору передаватиме складні та/або нетипові справи.

Натомість негативним аспектом самопредставництва юридичної особи є те, що на рівні процесуального законодавства України залишається не визначеним вичерпний перелік документів, якими представники підприємства можуть посвідчувати перед судом свої повноваження. До того ж представництво адвоката згідно з ч. 1 ст. 26 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р., «...здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги. Документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правової допомоги, можуть бути: 1) договір про надання правової допомоги; 2) довіреність; 3) ордер; 4) доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги» [8]. Єдиною можливістю належного самопредставництва юридичної особи на сьогодні є юридичне закріплення на рівні локальних актів права конкретного представника підприємства на захист законних інтересів цієї юридичної особи в суді з деталізацією його повноважень.

Висновки. Отже, зміст права особи, зокрема й окремо взятого підприємства, на професійну правничу допомогу та процедуру здійснення його представництва в суді потребує певного його корегування на рівні як Конституції, так і цілої низки законодавчих актів України.

З огляду на викладене, внутрішню соціально-економічну ситуацію та певні кризові явища, що відбуваються в Україні та за її межами, існує потреба в ухваленні Закону України про юридичну службу, зокрема на підприємстві незалежно від його форми власності.

Відповідний законодавчий акт має чітко визначати принципи, умови й порядок здійснення правової роботи юридичної служби, зокрема на підприємстві, формулювати мету створення, функції та її повноваження, закріплювати загалом правовий статус юридичної служби, зокрема на підприємстві, як учасника адміністративних, господарських, цивільних та інших правовідносин.

Закон України про юридичну службу, зокрема на підприємстві, має увібрати весь накопичений теоретико-прикладний вітчизняний і закордонний досвід правого регулювання діяльності юридичної служби на підприємстві як підрозділу, що здійснює правове забезпечення його господарської діяльності, а також стосовно професійної правничої допомоги та процедур здійснення представництва підприємства в суді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Окрема думка судді Конституційного Суду України Мельника М. І. стосовно Висновку Конституційного Суду України від 29 жовтня 2019 року № 3-в/2019: Конституційний Суд; Окрема думка від 29.10.2019 Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/na03d710-19#Text>
2. Шандула О. Роль адвокатури в реалізації права особи на професійну правничу допомогу. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 3 (90). С. 110-119.
3. Слива Л. Консультативна діяльність адвоката: поняття та особливості. *Молодий вчений*. 2018. № 7 (59). С. 229-232.
4. Бутирська І. Професійна правнича допомога у господарському процесі. *Судова апеляція*. 2019. № 2 (55). С. 131-139.
5. Мельниченко А. Адвокатська монополія в судах: поточний стан, виклики та очікування. *Legalhub.online*. URL: <https://legalhub.online/blogy/advokatska-monopoliya-v-sudah-potochnyj-stan-vyklyky-ta-ochikuvannya>
6. Конституція України: прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
7. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
9. Господарський процесуальний кодекс України: Кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
10. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
11. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
12. Господарський кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

REFERENCES

1. Mel'nyk, M. I. Okrema dumka suddi Konstytucijnogo Sudu Ukrai'ny stosovno Vysnovku Konstytucijnogo Sudu Ukrai'ny vid 29 zhovtnja 2019 roku № 3-v/2019: Konstytucijnyj Sud; Okrema dumka vid 29.10.2019 Verhovna Rada Ukrai'ny [Dissenting opinion of a judge of the Constitutional Court of Ukraine regarding the Conclusion of the Constitutional Court of Ukraine of October 29, 2019 № 3-v / 2019: Constitutional Court; Separate opinion of October 29, 2019 The Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/na03d710-19#Text> [in Ukrainian].

2. Shandula, O. (2017). Rol' advokatury v realizacii' prava osoby na profesijnu pravnychu dopomogu [The role of the legal practice in the realization of the individual's right to professional legal assistance]. *Visnyk Nacional'noi' akademii' pravovyh nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 3 (90), 110-119 [in Ukrainian].
3. Slyva, L. (2018). Konsul'tatyvna dijaj'nist' advokata: ponjattja ta osoblyvosti [Advisory activities of a lawyer: concepts and features]. *Molodyj vchenyj – Young scientist*, 7 (59), 229-232 [in Ukrainian].
4. Butyrs'ka, I. (2019). Profesijna pravnycha dopomoga u gospodars'komu procesi [Professional legal assistance in the economic process]. *Sudova apeljacija – Judicial appeal*, 2 (55), 131-139 [in Ukrainian].
5. Mel'nychenko, A. Advokats'ka monopolija v sudah: potochnyj stan, vyklyky ta ochikuvannja [Lawyer's monopoly in the courts: current situation, challenges and expectations]. Legalhub.online. Retrieved from <https://legalhub.online/blogy/advokatska-monopolija-v-sudah-potochnyj-stan-vyklyky-ta-ochikuvannya> [in Ukrainian].
6. Konstytucija Ukrainy: pryjnjata na V sesii' Verhovnoi' Rady Ukrainy 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. Verhovna Rada Ukrainy [Constitution of Ukraine: adopted at the V session of the Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996 № 254k / 96-VR. Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
7. Pro bezoplatnu pravovu dopomogu: Zakon Ukrainy vid 02.06.2011 r. № 3460-VI. Verhovna Rada Ukrainy [On free legal aid: Law of Ukraine of 02.06.2011 № 3460-VI. Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text> [in Ukrainian].
8. Pro advokaturu ta advokats'ku dijaj'nist': Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 r. № 5076-VI. Verhovna Rada Ukrainy [On Advocacy and legal practice: Law of Ukraine of July 5, 2012 № 5076-VI. Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> [in Ukrainian].
9. Gospodars'kyj procesual'nyj kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy vid 06.11.1991 r. № 1798-III. Verhovna Rada Ukrainy [Economic Procedural Code of Ukraine: Code of Ukraine of November 6, 1991 № 1798-XII. Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> [in Ukrainian].
10. Cyvil'nyj procesual'nyj kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy vid 18.03.2004 r. № 1618-IV. Verhovna Rada Ukrainy [Civil Procedural Code of Ukraine: Code of Ukraine of March 18, 2004 № 1618-IV. Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> [in Ukrainian].
11. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy: Kodeks Ukrainy vid 06.07.2005 r. № 2747-IV. Verhovna Rada Ukrainy [Code of Administrative Procedure of Ukraine: Code of Ukraine of July 6, 2005 № 2747-IV. Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian].
12. Gospodars'kyj kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 436-IV. Verhovna Rada Ukrainy [Economic Code of Ukraine: Code of Ukraine of January 16, 2003 № 436-IV. Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [in Ukrainian].

Надійшла до редакції 31.01.2022.

Прийнято до друку 03.02.2022.

Публікація онлайн 24.02.2022.